

ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА, ФИЛОСОФИЯ ПРАВА

УДК 340.12:396.2:347.962.1

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТА СУДДІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Юлія БОБРОВА,

кандидат юридичних наук, суддя Біловодського районного суду Луганської області,
доцент кафедри правового забезпечення Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено аналіз комплексу особистісно-професійних суддівських характеристик, які становлять його психологічний портрет у гендерному розрізі. Встановлено, що актуальність проблеми гендерних відмінностей особистісних властивостей зумовлена впливом гендерних стереотипів на професійну діяльність судді. Узагальнено класичний набір особистісних суддівських якостей із розмежуванням його на жіночі та чоловічі, визначено позитивні та негативні їх сторони. На підставі проведеного дослідження визначено гендерні особливості психологічного портрета судді.

Ключові слова: суд, суддя, гендер, чоловіки, жінки, психологічні риси, особистісні характеристики, психологічний портрет.

GENDER FEATURES OF JUDGE'S PSYCHOLOGICAL PORTRAIT: THE THEORETICAL AND LEGAL ANALIZ

Yuliia BOBROVA,

Candidate of Law Sciences, Judge of the Belovodsk District Court of Lugansk region, Associate Professor of the Department of Legal Support of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

SUMMARY

The article analyzes the complex of professional and personal characteristics of judges, which constitute the psychological portrait of the judge of the gender dimension. In this regard, the relevance of problems related to gender differences in personality traits is determined by the influence of gender stereotypes on the professional activities of a judge. The classical set of personal qualities of a judge with their redistribution into female and male ones is summarized, their positive and negative sides are established. On the basis of the study, gender characteristics of the psychological portrait of the judge were established.

Key words: court, judge, gender, men, women, psychological traits, personal characteristics, psychological portrait.

Постановка проблеми. Актуальність питання урахування гендерних особистісно-професійних характеристик суддів, що утворюють його психологічний портрет, зумовлена впливом гендерних стереотипів на професійну діяльність судді. Узагальнений аналіз типових гендерних властивостей людей показав, що чоловіки орієнтуються переважно на виконання професійних та соціальних ролей, тобто на предметно-інструментальну діяльність, а жінки – на сімейні, побутові ролі, тобто на емоційно-регулюючу діяльність. Відповідно, гендерні відмінності зумовлюють життєвий вибір, стиль поведінки та, зрештою, і саму роль, відведену суспільством чоловікам та жінкам відповідної професії, не є винятком і судді.

Стан дослідження. Аналіз публікацій свідчить про відсутність комплексного дослідження, розрізненість наукової літератури з аналізованої проблематики. Дослідженням цієї теми займалися В. Бедь, П. Біленчук, В. Васильєв, В. Гончаренко, Л. Казміренко, О. Клевцова, Н. Клименко, В. Коновалова, М. Костицький, М. Коченов, Й. Кудрявцев, І. Мостова, В. Нагаєв, В. Нор, Б. Романюк, Т. Сахнова, О. Ситковська, М. Строгович, В. Шепітько, В. Шибіко та інші.

Метою статті є висвітлення гендерних особливостей психологічного портрета судді, специфіки їх врахування у суддівській діяльності.

Виклад основного матеріалу. Формулювання «особисті і морально-психологічні якості» судді використовується в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» [1], але саме визначення цих понять в останньому відсутнє. Визначаючи концепти «особисті якості» та «моральні якості» судді, варто виходити з того, що моральні чи морально-психологічні якості є також особистими, проте законодавець використав такі два терміни, як поняття одного рівня.

До класичного набору особистісних суддівських якостей зазвичай включають порядність, високу моральність, чесність, непідкупність, принциповість, розуміння проблем інших, неупередженість, усвідомлення публічності своєї посади та підвищеної уваги суспільства до судді, навички управління залом судових засідань, письма, контроль за своїм зовнішнім виглядом, здатність адаптуватись у нестандартних ситуаціях, виконувати свої суддівські функції з належною повагою до принципу однакового ставлення до всіх сторін судового процесу, уникаючи упередженого ставлення чи дискримінації, підтримуючи рівновагу між сторонами та забезпечуючи кожній стороні неупереджене слухання справи. Зменшенню критики ухваленого суддею процесуального документа, способу ведення процесу, особливостей його поведінки на роботі та поза нею сприяють відкритість, його позитивна репутація, професійний розвиток, готовність та спроможність

аргументувати свою позицію, розуміння власної суддівської помилки.

Звернемо увагу на те, що нині країни Європи та США вже розробили перелік необхідних професійних якостей судді. Так, наприклад, у Нідерландах до переліку включено 13 характеристик, починаючи з «чесності» і закінчуючи «рішучістю». Англія визначила 8 основних якостей судді, серед них – «ефективність» та «наявність лідерських і управлінських навичок». У Франції цей перелік включає 13 якостей, в тому числі «здатність працювати в команді» та «здатність добиватися згоди та злагоди». Перелік, розроблений у США, зокрема, включає «колегіальність» та «розмовні навички» [2].

Висновком № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності у п. 50 визначено, що:

- кожен окремих суддя має робити все можливе для підтримання судової незалежності на інституційному та особистому рівнях;
- судді мають поводитися гідно, виконуючи посадові обов'язки та в особистому житті;
- вони мають завжди обирати такий підхід, який є безстороннім та виглядає таким ззовні;
- вони мають виконувати свої обов'язки, не допускаючи проявів фаворитизму або дійсної чи видимої упередженості;
- судді мають приймати свої рішення з урахуванням усіх моментів, важливих для застосування відповідних юридичних норм, та без врахування усіх питань, що не стосуються суті справи;
- вони мають демонструвати увагу до всіх осіб, які беруть участь у судовому процесі або на яких такий процес впливає;
- вони мають виконувати свої обов'язки з повагою до рівноправного ставлення до сторін, уникаючи будь-якої упередженості та будь-якої дискримінації, підтримуючи баланс між сторонами та забезпечуючи чесний розгляд для кожної зі сторін;
- вони мають демонструвати обережність у своїх відносинах із засобами масової інформації, підтримувати свою незалежність та безсторонність, утримуючись від переслідування особистих інтересів у відносинах із пресою та уникаючи безпідставних коментарів щодо справ, які вони розглядають;
- вони мають забезпечувати високий ступінь професійної компетентності;
- вони повинні мати високий рівень професійної свідомості та виконувати свої обов'язки ретельно з метою дотримання вимог щодо прийняття рішень у розумний строк;
- вони мають присвячувати більшу частину робочого часу здійсненню своїх судових функцій та інших пов'язаних з ними видів діяльності;
- вони мають утримуватися від будь-якої політичної діяльності, що може підірвати їхню незалежність та завдати шкоди їхньому іміджу безсторонності [3].

Окремо хочеться зупинитися на незалежності судді, готовності вистояти під тиском, відстояти свою позицію. Так, згідно зі ст. 6 Кодексу суддівської етики, затвердженого XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 р. суддя має виконувати свої професійні обов'язки незалежно, виходячи виключно з фактів, встановлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, що є гарантією справедливого розгляду справи в суді, незважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику [4]. Відповідальність за гідну поведінку та дотримання правил етики лежить на самому

судді, отже, його поведінка, як приватна, так і публічна, ніколи не має суперечити принципам незалежності, неупередженості та цілісності суду [5].

Крім цього, суддя мав бути чесним та справляти враження чесною людиною. «Чесність та порядність, втрачена одного разу, – втрачена назавжди», а тому йдеться вже і про репутацію судді, яка є основою довіри до нього. Порядність включає в себе відчуття справедливості, милосердне ставлення до людей, емоційне вболівання за чуже життя, здатність відчувати, де проходить межа між добром і злом, не бути циніком, шанобливо ставитись до людей. Він повинен мати відвагу спротиву будь-якому тиску, готовність відстояти власну принципову суддівську позицію. Чесність і невідкупність – ознаки порядності та справедливості. Складовими елементами чесності та невідкупності є добропорядність і моральні принципи суддів. Суддя завжди, а не лише у процесі виконання своїх посадових обов'язків має поводитись достойно і відповідно до своєї суддівської посади, бути вільним від обману чи шахрайства і проявляти гідність і добропорядність у своїй поведінці і характері. Чесність і невідкупність не знає ступенів. Це абсолютні категорії. Для судової влади і суддів чесність і невідкупність – це більш ніж чеснота, це необхідність [6]. Гідним вважається той суддя, котрий поважає себе у першу чергу, зміцнює авторитет судової гілки влади, має правові цінності та достойно здійснює правосуддя.

З огляду на вимоги ст. 7 Кодексу суддівської етики суддя мав старанно й неупереджено виконувати покладені на нього обов'язки та вживати заходів із метою поглиблення своїх знань, вдосконалення практичних навичок [4], а це означає, що суддя має демонструвати морально-фізичну витримку, беззаперечно бажання докопатися до суті, у нього має бути відсутній будь-який конфлікт інтересів. У процесі судового розгляду він має адекватно та необхідно та достатньою мірою використовувати можливість нових технологій та останні позиції судової практики. У нестандартній ситуації він має знайти новий погляд, нову інтерпретацію закону, щоб захистити порушене право.

Чималий перелік особистісно-професійних вимог законодавець визначив у тексті суддівської присяги, за якою з огляду на вимоги ст. 57 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддя, вступаючи на посаду, урочисто присягає українському народу об'єктивно, безсторонньо, неупереджено, незалежно, справедливо та кваліфіковано здійснювати правосуддя від імені України, керуючись принципом верховенства права і підкоряючись лише закону, чесно і сумлінно здійснювати повноваження та виконувати обов'язки судді, дотримуватися етичних принципів і правил поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя [1]. Сам текст присяги має спрямовувати суддю в процесі здійснення правосуддя на невідворотне виконання покладених Конституцією та законами України вимог та обов'язків, забезпечення прав і свобод людини, дієвості принципу верховенства права, додержання принципів та вимог судочинства, внутрішнього та міжнародного авторитету України, від імені якої ухвалюються судові рішення та реалізується судова влада.

У Рішенні Конституційного суду України від 11 березня 2011 р. № 2-рп/201128 [7] роз'яснюється, що додержання присяги є обов'язком судді, як це передбачено ч. 4 ст. 55 Закону «Про судоустрій і статус суддів» та кореспондується з п. 5 ч. 5 ст. 126 Конституції України, і на основі цього робиться висновок, що дотримання суддею присяги – це його конституційно визначений обов'язок. У цьому рішенні також визначено, що присяга судді має правову природу одностороннього, індивідуального, публічно-правового, конституційного зобов'язання судді.

Дотримання суддею своїх обов'язків є необхідною умовою довіри до суду та правосуддя з боку суспільства, а порушення суддею присяги є однією з підстав для його звільнення з посади відповідно до п. 5 ч. 5 ст. 126 Основного Закону України.

Із Переліку суддівських характеристик слідує, що суддя повинен мати:

- знання з галузі права та судової практики застосування законодавства;

- уміння застосовувати знання на практиці та правильно складати процесуальні документи;

- організаційні та організаторські навички;

- навички письма та мовлення.

До персональних якостей судді належать:

- прагнення до професійного зростання (готовність сприймати та засвоювати інновації, нововведення);

- рішучість та оперативність, впевненість у собі (уміння швидко та вмотивовано відповідно до законодавства приймати процесуальні рішення, прогнозувати їх наслідки; здатність приймати рішення за стресових умов; відчуття впевненості у своїх здібностях; довіра; надійність; зрілість);

- логічність, аналітичність та критичність мислення (здібності до порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення; здатність самостійно та неупереджено, не вдаючись до допомоги інших, об'єктивно оцінювати інформацію);

- здатність уважно слухати (здатність дослуховуватись, розуміти і оцінювати інтереси, ставлення, мотиви дій іншої особи);

- працьовитість (відповідальне, чесне, добросовісне, сумлінне ставлення до своїх професійних обов'язків; старанність; своєчасне виконання поставлених завдань);

- чесність, порядність, справедливість, особиста гідність та самоповага (здатність протистояти впливу, тиску, спокусі; чесність; принциповість при відстоюванні професійної позиції; стриманість у манерах, емоціях, тактовність, ввічливість; здатність об'єктивно, безсторонньо, неупереджено розглядати справи незалежно від того, хто є сторонами у справі, чи що є предметом спору, тобто неупередженість) [8].

Ні для кого не секрет, що саме зовнішньому вигляду та навичкам мовлення, способу виразу власної думки, жестам та міміці, поставі, тембру голосу жінки-судді надають надзвичайно важливе значення порівняно із чоловіками-колегами, розуміючи важливість і публічність власної професії. Крім цього, представниці слабкої статі – судді є більш наполегливими в роботі, працьовитими, оперативнішими, аніж чоловіки, однак останні є значно впевненішими та рішучими, різкішими у висловлюваннях та жестах під час судового розгляду.

Констатуємо перевагу жінок-суддів у стійкості та повноті фокусування уваги, орієнтації на швидкість, а чоловіків-суддів – на точність роботи; перевагу чоловіків у роботі з новими, а жінок – зі старими шаблонними стимулами. Жінки демонструють більш високу мотивацію досягнень у нейтральних умовах, чоловіки ж – за умови інтелектуально-лідерської стимуляції. Для чоловіків характерна більш відкрита фізична агресія і соціальна тривожність, тоді як для жінок – скрита вербальна агресія і загальна тривожність на роботі. Чоловіча роль вважається інструментальною і діяльнісною, жіноча – експресивною і комунікативною. За успішністю лідерства дві статі мають рівну ефективність, якої досягають, щоправда, різними шляхами. Так, Т. Парсонс розділяв поведінку чоловіків та жінок у рамках двох різних стилів (експресивного та інструментального), що є фундаментом існування гендерних стереотипів. У рамках експресивного стилю поведінки суспільство дає змогу жін-

кам демонструвати емоційність, чутливість, вразливість, у той час як чоловіки у рамках інструментального стилю більш схильні демонструвати активність, ініціативність, агресію, тобто переважно ділові якості [9].

У дослідженні Дж. Вільямса та Д. Бест «Вимірювання пов'язаних зі статтю стереотипів. Міжнародне дослідження» [10] виявлено поширеність стереотипів щодо психологічних та поведінкових характеристик чоловіків і жінок та наскільки стереотипні уявлення є подібними чи відмінними в різних країнах. Щоб дослідити, які саме риси вважаються притаманними радше чоловікам, аніж жінкам, і навпаки, Вільямс і Бест опитали студентів обох статей із 25 країн, попросивши вказати, наскільки кожна з 300 характеристик асоціюється з чоловіками й жінками в їхній культурі. Обраними для кроскультурного порівняння були такі країни: Австралія, Англія, Болівія, Бразилія, Венесуела, Ізраїль, Індія, Ірландія, Італія, Канада, Малайзія, Нігерія, Нідерланди, Німеччина, Нова Зеландія, Норвегія, Пакистан, Перу, Південно-Африканська Республіка, Сполучені Штати Америки, Тринідад, Фінляндія, Франція, Шотландія, Японія. Так, у більшості культур світу чоловіки виступали як активні, агресивні, впевнені в собі, наполегливі тощо, в той час як жінки – емоційними, боязкими, залежними, чутливими, підтверджуючи тим самим панкультурний характер стереотипів гендерних рис.

Як зазначають Дж. Вільямс та Д. Бест, гендерні новітні дослідження гендерних стереотипів дають змогу виділити три складники їх змісту: описовий аспект (наприклад, жінки є емоційними), прогностичний аспект (наприклад, жінки мають бути емоційними) та аспект заборони (наприклад, жінки не мають домінувати) [10]. Ці три компоненти беруть активну участь у формуванні багатьох інших соціально-психологічних феноменів, таких як вірування та очікування, що, своєю чергою, відображаються в гендерно-рольовій ідеології суспільства, гендерно зумовленому розподілі ролей.

Екстраполоючи наведене, вважаємо за доцільне висловити стосовно відмінностей у стереотипному сприйнятті чоловіків і жінок власні міркування. Так, попри кардинальні соціально-політичні зміни й здобутки жіночого руху протягом останніх півтора століття, жінок і чоловіків досі сприймають як осіб із протилежними якостями, скажімо, незалежний – залежна, агресивний – м'яка, брутальний – ніжна, раціональний – емоційна, серйозний – легковажна, врівноважений – схвильована, сильний – слабкий, жорсткий – добра, ініціативний – несмілива. Серед усіх асоційованих із жінками рис три вважалися тільки жіночими (тобто взагалі не приписувалися чоловікам) в усіх досліджуваних країнах: сентиментальність, покійність і забобонність. Натомість лише чоловічими всюди вважали схильність до ризику, владність, сила, незалежність. А отже, особливістю гендерних відносин у професійній сфері є нерівність статусів і позицій жінок і чоловіків: останні користуються більш високим статусом, що забезпечує їм доступ до ресурсів і прийняття відповідальних рішень, а жінки внаслідок цього опиняються в ролі підлеглих, залежних, керованих. Потреби жінки в професійному розвитку, самореалізації та просуванні по службовій драбині задовольняються меншою мірою, ніж такі потреби чоловіків. Сформована система гендерних відносин сприяє закріпленню у жінок таких якостей особистості, як пасивна підпорядкованість, конформність, слабовілля, схильність поступатися завжди і всім, невпевненість у собі, боязкість і слухняність.

Розглядаючи гендерні аспекти професійних відносин, дослідники зазвичай виділяють такі загальні параметри аналізу, як поляризація, диференціація позицій чоловіків і жінок, явища домінування, влади, підпорядкування. Диференціація ролей і статусів чоловіків і жінок як суб'єктів

міжособистісних відносин та ієрархічність, підпорядкованість їх позицій є одними з основних параметрів аналізу гендерних професійних взаємовідносин. Ці параметри стосуються і об'єктивної сторони – реальних практик взаємодії, і суб'єктивної – гендерних установок чоловіків і жінок як суб'єктів міжособистісних та ділових відносин [11].

Водночас забезпечення гендерної рівності в різних сферах суспільства, зокрема і в діяльності суддів, варто розуміти не лише як ідею та інститут, але й як психологічну поведінку індивідів, сукупність соціальних ролей, приписуваних індивіду з передбаченням дотримання не тільки прав жінок, але й чоловіків.

Жіночі гендерні ролі є ширшими за чоловічі, та набір традиційних жіночих якостей більший за чоловічий, ось чому жінки приписують собі частину чоловічих характеристик, коли чоловіки дотримуються суто маскулітних норм.

Особистісні якості, які асоціюються з чоловіками загалом та чоловіками-суддями зокрема, називають інструментальними, оскільки вони характеризують чоловіків як діячів, що впливають на світ. Якості, що асоціюються з жінками і суддями, в тому числі, називають експресивними, бо вони характеризують емоційне функціонування жінок у побуті та професійній сфері. Сферою діяльності жінок вважається емоційна, експресивна, в якій визначальними є опікуючий, виконавчий та обслуговуючий компоненти. Інструментальну сферу діяльності, яку характеризує творча, керівна, результативна праця, приписують чоловікам. Крім того, кожен чоловік хоче бути «Чоловіком», а жінка залишатися «Жінкою», при чому першим просто необхідно підтверджувати свій статус відповідними вчинками, а другим – не переходити допустимі межі фемінності.

Тобто, маскулітний варіант особистісних характеристик чоловіка-судді включає незалежність, наполегливість, владність, схильність до захисту своїх поглядів, честолюбство, здатність до лідерства, схильність до ризику, віру в себе, самодостатність, а також зарахування себе до категорії чоловічої соціальної групи і відтворення відповідних гендерно зумовлених ролей і самопрезентацій, в основі конструювання яких лежить «ідеологія мужності», «принцип Адама». Вони також можуть бути турботливими, ніжними, дбати про родину, добробут та стабільність.

Фемітний варіант базується на скромності, старанності, конформності, відданості, здатності до співчуття, гнучкості, емпатійності, схильності до кооперації і компромісів. Жінки більше потребують уваги, поваги до себе, задоволення гедоністичних проблем (хочу свята, радості, миру, краси). Крім наведеного, в жінок-суддів показники соціальної пластичності, емоційності значно вищі, ніж у колег чоловіків, а в останніх – енергійності (здатності виконувати роботу за несприятливих умов – шуму, некомфортної температури тощо), пластичності та індивідуального темпу.

Чоловіки-судді відрізняються від жінок-суддів авторитарністю, схильністю до ризику, догматизмом і автономністю, більш схильні до конфліктів та неадекватності емоційних проявів (напористості, енергійності, нетерплячості); жінки ж мають більш високі показники за імпульсивністю, відчуженістю, для них характерні рухливість, бурхливий прояв почуттів, швидка зміна настрою. Судді чоловічої статі характеризуються ширшою сферою діяльності, гнучкістю мислення, прагненням до активної роботи, високою швидкістю виконання операцій під час здійснення професійної діяльності, люблять, коли їм вдається проявити волю, витривалість, силу й інші «силові якості» або ж чисто інтелектуальні здібності, а жіночої – легкістю вступу в соціальні контакти, підвищеною чутливістю до невдач

на роботі й у спілкуванні, турботливості, невпевненості. Чоловіча рішучість і схильність до ризику добре доповнюються жіночою обережністю, чоловіча різкість – жіночою м'якістю, чоловіча зневага до деталей – підвищеною увагою до дрібниць.

Науково доведено, що нервова система жінок менш стійка, тому під час судового розгляду жінка-суддя може швидко переходити від одного емоційного стану до іншого, а їх здатність до миттєвого психічного перевтілення є надзвичайно високою, тому вони краще сприймають зміну будь-яких обставин, у тому числі в судовому засіданні, поведінці сторін тощо.

Тобто в жінок-суддів професійний набір особистісних якостей включає: вміння йти на компроміс, гнучко вести діалог, враховуючи позиції сторін; впевненість у собі і своїй місії; вміння діяти в ситуації конфлікту та загрози ризику; постійна готовність до змін, нововведень; здатність швидко робити вибір; вміння ефективно використовувати здібності і вміння інших людей; розважливе ставлення до нововведень, здоровий консерватизм; вміння протистояти тиску, відстоювати свою позицію; вміння жити сьогоднішнім днем, «тут і нині». У чоловіків зазначаємо такі провідні якості і вміння: постійна готовність до змін, нововведень; вміння за необхідності нав'язувати свою позицію; вміння відчувати себе вільним і отримувати вигоду в рамках прийнятних обмежень і правил; вміння ефективно використовувати здібності й уміння інших людей; вміння використовувати чужі ідеї для реалізації своїх цілей; вміння діяти в ситуації конфлікту та загрози ризику; вміння справляти враження, налагоджувати і підтримувати стосунки з іншими людьми; впевненість у собі і своїй місії; вміння протистояти тиску, відстоюючи свою позицію.

Ще окремо хочеться зупинитися на аспекті досягнення поставлених цілей суддями в гендерному розрізі. Так, для чоловіків це має надзвичайно важливе значення, адже саме таким способом вони доводять самі собі і всьому світу власну чоловічу спроможність зробити все самостійно. Витримка та самоконтроль знаходять прояв в умінні стримувати свої почуття, якщо це потрібно, гальмувати імпульсивні дії, підпорядковувати себе поставленим меті. Жінки ж більш пертні, ніж чоловіки, і якщо ж мета вибрана, поставлена і вона вважає її нині важливішою за всі інші – вона буде її досягати, чого б це їй не коштувало. Узагальнена назва таких – «кар'єристики». І все ж, досягаючи бажаного, чоловіки більш схильні до ризику, ніж жінки, останнім притаманна функція стабільності та надійності.

Прагнення до професійного успіху у багатьох жінок має суперечливий характер, що отримав назву «конфлікт боязні успіху». Професійний успіх часто викликає в жінок тривогу, сумніви у власній жіночності і здатності реалізувати ролі матері і дружини. Культурні традиції, як правило, підсилюють цю тривогу, формуючи взаємовиключний вибір жінки між роботою і сім'єю. Проте відсутність зовнішнього тиску у традиційно жіночих професіях веде до зниження страху успіху, що уможливорює кар'єрне зростання.

Так, група західноєвропейських вчених, провівши дослідження в більш ніж десяти країнах, виявила, що більшість чоловіків визнають, що, обіймаючи керівну посаду, жінки рідше «зриваються», з ними легше вирішувати будь-які питання, вони менше залежать від настрою і краще дбають про підлеглих [12]. Проте жінки частіше керуються критеріями «подобається – не подобається», а не «корисно – не корисно», а тому у колективах, очолюваних жінками, завжди є улюбленці, плітки, підсилювання, невмотивовані підвищення і звільнення. Роботу своїх співробітників жінки схильні оцінювати не за результатом, а за підказкою почуттів.

Висновки. Обов'язок судді стосовно держави, суспільства, конкретної людини, в інтересах якої здійснюється правосуддя, знаходить вираз у відправленні судочинства та має морально-правову природу, оскільки містить у собі як обов'язок, передбачений правовими нормами, так і обов'язок перед суспільством, пов'язаний зі здійсненням професійної діяльності, що змушує суддю співвідносити свої дії і рішення з правовими приписами і нормами моралі, спонукає його діяти відповідно до внутрішнього переконання, протистояти зовнішньому впливу і тиску. І хоча нормативно визначений перелік особистісно-професійних суддівських рис має безгендерний характер, необхідність їх врахування у професійній діяльності судді та реалізації принципу гендерної рівності є досить важливою.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page2> (дата звернення: 08.12.2018).
2. Майкл Вон Д. Професійні якості судді: міжнародний досвід та його застосування. *Слово Національної школи суддів України*. 2014. № 1(6). С. 106–107.
3. Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності. URL: <http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%203.pdf> (дата звернення: 08.12.2018).
4. Кодекс суддівської етики, затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 р. URL: [https://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki\(1\).pdf](https://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki(1).pdf) (дата звернення: 08.12.2018).
5. Висновки Першої експертної комісії Міжнародної Асоціації Суддів «Правила етичної поведінки суддів, їх застосування та дотримання» 31 жовтня – 4 листопада 2004 р. URL: sc.gov.ua/.../17.%20Правила%20етичної%20поведінки%20суддів,%20їх%20застосування (дата звернення: 08.12.2018).
6. Коментарі щодо Бангалорських принципів поведінки судді. URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/komentari%20bangalorski.pdf> (дата звернення: 08.12.2018).
7. Рішення Конституційного Суду України № 2-рп/2011 від 11 березня 2011 р. у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції». URL: <http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=133548> (дата звернення: 08.12.2018).
8. Перелік суддівських характеристик, погоджений членами Робочої групи з розробки переліку суддівських характеристик 16 грудня 2009 р. URL: https://court.gov.ua/userfiles/file/D5A/R5U_site/2010/Dodatok1_9_26_03_2010.pdf (дата звернення: 08.12.2018).
9. Бендас Т.В. Гендерная психология. Питер, 2006. 431 с.
10. Williams J., Best D. Measuring Sex Stereotypes. A Multinational Study. Nebury Park California, 1990. 380 p.
11. Малкина-Пых И.Г. Гендерная терапия. Москва, 2006. 928 с.
12. Віткін Д. Правда про жінок (14 міфів, вигаданих чоловіками). Санкт-Петербург, 1996.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Боброва Юлія Юріївна – кандидат юридичних наук, суддя Біловодського районного суду Луганської області, доцент кафедри правового забезпечення Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Bobrova Yuliia Yuriivna – Candidate of Law Sciences, Judge of the Belovodsk District Court of Lugansk region, Associate Professor of the Department of Legal Support of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

juliatsymbal@ukr.net